

Bijeg s ruba propasti

Mirjana Kasapović

Prekretnica u povijesti Laburističke stranke bili su kritični izbori 1977. kad je cijeli lijevi cionistički blok prvi put od 1949. izgubio vlast i otišao u opoziciju. Nakon toga postaje posve očita duboka kriza identiteta Laburističke stranke koju još nitko nije uspješno prevladao

Barakov rekvijem samome sebi

U ponedjeljak, 18. siječnja 2011, izraelski ministar obrane i predsjednik Laburističke stranke Ehud Barak sazvaio je konferenciju za novinstvo kako bi javnosti priopćio da istupa iz stranke kojoj je bio na čelu četiri godine i osniva novu političku organizaciju. Nije odmah znao kazati kakva će to organizacija biti: "Stvorit ćemo frakciju, pokret, a možda i stranku koja će biti centristička, cionistička i demokratska". Dodao je kako je njemu "najviši prioritet... država, potom stranka i tek na kraju mi. Pozivamo sve koji vjeruju u taj put da nam se pridruže" (nav. u: Marsh, 2001:1). U istraživanju što ga je odmah proveo jedan od vodećih izraelskih dnevnika osam od deset ispitanika kazalo je da je Barak napustio laburiste zbog osobnih interesa, a ne zbog političkih načela (Vick, 2011:1). Drugi utjecajni izraelski dnevnik prognozirao je da takav postupak vodi kraju Barakove političke karijere (v. Verter, 2011). I imao je pravo: u ponedjeljak, 26. studenoga 2012, Barak je izjavio da se potpuno povlači iz politike kako bi se posvetio obitelji i privatnom životu. U pozadini te odluke bile su čvrste političke činjenice: prema ispitivanjima javnog mnijenja Stranka neovisnosti, koju je Barak osnovao u svibnju 2012, nije imala izgleda da prijeđe ni niski dvopostotni izborni prag na prijevremenim parlamentarnim izborima u siječnju 2013. te bi Barak ostao pred vratima Kneseta. Da je ostao na čelu svoje novosklepane stranke koja se nasukala na simboličan izborni prag, bio bi to ponižavajući kraj jedne dojmive političke karijere (v. okvir).

Ako u siječnju 2011. Barak i nije znao što zapravo želi stvoriti,

Mirjana Kasapović, redovna profesorica komparativne politike na Fakultetu političkih znanosti. E-pošta: mkasapovic@fpzg.hr

znao je da će njegova nova politička tvorevina nastaviti podržavati konzervativnu koalicijsku vladu premijera Benjamina Netanjahua koja je zadržala natpolovičnu većinu u Knesetu zahvaljujući tome što su joj se priklonila četiri probarakovska zastupnika laburističke frakcije. Ustvrdio je da napušta svoju stranku zato što su je u posljednje vrijeme razdirali beskrajni politički sukobi – kojih je, kaže, bio sit i od kojih je bio bolestan (Levinson, 2011:1) – izazvani vanjskom, obrambenom i sigurnosnom politikom Netanjahuove vlade s kojom su laburisti koalirali, a čija je najvažnija sastavnica "palestinsko pitanje" u sve tri svoje bitne dimenzije: politici prema uspostavi neovisne palestinske države, politici prema židovskom naseljavanju Zapadne obale i sudbini više stotina tisuća židovskih naseljenika i stotina uređenih i povezanih židovskih naselja na njoj, te politici prema palestinskoj manjini u Izraelu. U odnosu prema tim pitanjima izraelska desnica nastrojena je jastrebovski, vrlo jastrebovski ili krajnje jastrebovski. Ondašnja koalicijska vlada bila je jedna od najjastrebovskijih, a mnogi kažu i najjastrebovskija vlada u povijesti zemlje. Takvom ju je umnogome činio radikalni protupalestinski i protuarapski "Izrael je naš dom", stranka "novih ruskih useljenika", čiji je čelnik Avigor Lieberman bio ministar vanjskih poslova. Lieberman, podrijetlom moldavski Židov, vjerojatno trajno obilježen dubokom traumom koju je kod moldavskih Židova ostavio simbolično dalekosežni uskrсни pogrom Židova u Kišinjevu 1903, bio je gotovo predestiniran da postane politički radikal. Ne skriva netrpeljivost i prijezir prema Palestincima i Arapima uopće, a dugotrajni konflikt Židova i Izraela s njima interpretira u sklopu najpriprostije shvaćena Huntingtonova sukoba civilizacija. Otvoreno se zauzima za transfer zemlje i stanovništva, predlažući da Izrael anektira područja što su ih naselili Židovi na Zapadnoj obali ili, kako on kaže, u Judeji i Samariji, a da se Izrael zauzvrat odrekne nekih dijelova svoga teritorija na kojima je gusto naseljeno palestinsko stanovništvo. Kako su takva stajališta bila odiozna čak i izraelskom pokrovitelju SAD-u, Liebermanu je sugerirano da javno istupa što manje, pa izraelski analitičari kažu da je ulogu ministra vanjskih poslova *de facto* preuzeo diplomatskom svijetu prihvatljiviji Barak.¹ Barak je tako postao najvažnija politička ličnost u Netanjahuovoj vladi. Nema dvojbe da su mu ta moć i status godili i da ih se nije bio pripravan odreći u ime lojalnosti bivšoj stranci čija je sudbina bila neizvjesna. Bilo kako bilo, izraelski i inozemni komentatori gotovo su jednoglasno zaključili da je Barak svojim odstupom zadao smrtni udarac laburistima i označio početak opijela najvažnijoj političkoj stranci u povijesti Izraela – stranci koja je potkraj 19. stoljeća "iz ničega" počela graditi židovsku državu u Palestini, izborila se za njezino međunarodno priznanje, vodila je do pobjede u tri velika izraelsko-arapska rata, Ratu za neovisnost (1948-1949), Šestodnevnome (1967) i Jom-kipurskom ratu (1973), te pretvorila Izrael u moderno društvo i državu. Kad bi i bilo točno da je počelo opijelo ljevici, onda je Barak samo ubrzao taj čin, a nipošto ga nije uzrokovao. Uzroci slabljenja izraelskih laburista, a s njima i izraelske ljevice uopće, mnogo su stariji, dublji i složeniji.

Duga kriza laburista

Prekretnica u povijesti Laburističke stranke bili su kritični izbori 1977. kad je cijeli lijevi cionistički blok prvi put od 1949. broj 13 - ožujak 2013.

Profil ličnosti: Ehud Barak

Ehud Barak rođen je 1942. u kibucu Mišmar Hašaron u Palestini koja je u to doba bila pod mandatnom upravom Velike Britanije. Potječe iz obitelji Brog koja se doselila u Palestinu iz Litve gdje su u protusemitskim pogromima 1912. stradali i roditelji Barakova oca. Majčini roditelji stradali su pak u koncentracijskom logoru Treblinka. Među mnogim europskim Židovima koji su u Palestini i Izraelu htjeli izgraditi novi identitet, izražavajući to simbolično i hebrejizacijom prezimena, bio je i sedamnaestogodišnji Ehud Brog koji 1959. postaje Ehud Barak. Iste se godine pridružio izraelskoj vojsci u kojoj je ostao punih 35 godina tijekom kojih je izgradio dojmljivu karijeru. Imao je istaknutu ulogu u nizu vojnih i obavještajnih operacija što ga je dovelo na mjesto zamjenika zapovjednika (1987-1991), a potom i zapovjednika (1991-1995) Glavnog stožera Izraelskih obrambenih snaga. Njegov je lik ovjekovječen u Spielbergovu Münchenu, gdje sudjeluje u operaciji likvidacije pripadnika PLO-a u Bejrutu 1973. koji su bili odgovorni za pokolj izraelskih sportaša na Olimpijskim igrama 1972.

Nakon isteka mandata na čelu izraelske vojske na velika vrata ulazi u politiku. U vladi Jicaka Rabina postaje 1995. ministar unutarnjih poslova, a nakon Rabinova ubojstva preuzima mjesto ministra vanjskih poslova u vladi Šimona Pereza. Nakon Perezova poraza na izravnim premijerskim izborima 1996. i povlačenja s čelnog mjesta u stranci, izabran je za predsjednika Laburističke stranke. Na sljedećim izravnim premijerskim izborima 1999. pobijedio je Benjamina Netanjahua. Njegov nepuni premijerski mandat (1999-2001) obilježilo je povlačenje izraelske vojske iz južnog Libanona. Nakon što je izgubio posljednje izravne premijerske izbore 2001. od Ariela Šarona povukao se iz politike i posvetio biznisu u SAD-u. No opet se vratio u politiku i 2007. zasjeo na čelo laburista zahvaljujući pobjedi na stranačkim predizborima. Napustio je laburiste 2011. i osnovao Stranku neovisnosti. Iz politike se povukao nakon izbora 2013.

Završio je studij fizike i matematike na Hebrejskom sveučilištu u Jeruzalemu 1968, a stručni magisterij stekao je 1978. na Sveučilištu Stanford (Palo Alto, SAD). Kritičari su ga optuživali da je sklon rastrošnu i raskošnu životu koji nema nikakva dodira s idealističkim vizijama cionističkih pionira koji su osnovali Radničku stranku i Izrael.

izgubio vlast i otišao u opoziciju. (Kasapović, 2010:191-195). Nakon toga postaje posve očita duboka kriza identiteta Laburističke stranke koju još nitko nije uspješno prevladao. Jicak Rabin – za čijega se drugog mandata na čelu stranke (1992-1995) vezuje njezin privremeni uspon, uvelike uvjetovan potpisivanjem mirovnih sporazuma iz Oslu, kad se činilo da je na pomolu rješenje palestinskog pitanja u skladu s laburističkom krilaticom "zemlja za mir"² – nastojao je stranku odmaknuti od njezine tradicionalne socijalističke ideologije i Izrael osloboditi "socijalističko-birokratskog karaktera". Da bi to učinio, morao je svladati otpor stranačkog aparata i uzdignuti se iznad njega (Wurmser, 1995:1-2). Rabin je to činio tako što je radikalno personalizirao stranku te podržao stranačke predizbore i izravne izbore premijera kao institucionalna sredstva prezidencijalizacije i stranke i izraelskoga političkog sustava. No to su bili mehanizmi za osiguranje i učvršćenje osobne vlasti u stranci i nad njom, ali nisu bili namjesci za "suspendiranu" socijalističku ideologiju i politiku.

Tablica 1. Rezultati Radničke/Laburističke stranke Izraela na parlamentarnim izborima 1949-2013.

Godina	Glasovi		Mandati	
	Broj	Postotak	Broj	Postotak
1949.	155.274	35,7	46	38,3
1951.	256.456	37,3	45	37,5
1955.	274.735	32,2	40	33,3
1959.	370.585	38,2	47	39,2
1961.	349.330	34,7	42	35,0
1965. ¹	443.379	36,7	45	37,5
1969. ¹	632.035	46,2	56	46,7
1973. ¹	621.183	39,6	51	42,5
1977. ¹	430.023	24,6	32	26,7
1981. ¹	708.536	36,6	47	39,2
1984. ¹	661.302	31,9	44	36,7
1988. ¹	685.363	30,0	39	32,5
1992.	906.810	34,7	44	36,7
1996.	818.741	26,8	34	28,3
1999. ²	670.484	20,3	26	21,7
2003. ³	455.183	14,5	19	15,8
2006. ³	472.366	15,1	19	15,8
2009.	334.900	9,9	13	10,8
2013.	409.685	11,5	15	12,5

¹ Marah, savez Radničke stranke i Radničkog saveza na izborima 1965. Na izborima 1969-1988. Marah je, osim Laburističke stranke, uključivao Ujedinjenu radničku stranku. Na izborima 1984. u tom su savezu bili i Neovisni liberali i Arapska demokratska stranka.

² Jedan Izrael, savez Laburističke stranke i dviju manjih lijevih stranaka.

³ Savez Laburističke i jedne male stranke.

Izvori: Ries (2001:123-133), Hazan i Diskin (2004), Asher i Shamir (2008:2); http://en.wikipedia.org/Israeli_legislative_elections,_013

Rabin je 1995. ubijen, mirovni sporazumi nisu urodili plodom, a Palestinci su počeli drugu i nasilniju intifadu 2000. To je označilo kraj nade da bi se o mirovnoj politici laburista mogao postići opći ili vrlo širok konsenzus u izraelskom društvu. Većina Izraelaca prestala je vjerovati da će im na povlačenje s okupiranih teritorija Palestinci uzvratiti mirom, kao što Palestinci nisu vjerovali da će se Izrael doista povući iz njihove okupirane zemlje.

Propast politike "zemlja za mir" novi vođa stranke Šimon Perez (1995-1997)³ nastojao je nadoknaditi za to doba hrabrim konceptom regionalne, ponajprije ekonomske, integracije koja bi stvorila "novi Bliski istok" prema uzoru na integriranu "novu Europu" – "Bliskom istoku danas je potreban pristup Jeana Monneta", kazao je Peres (1993) – i svojevrsnom reeuropizacijom stranke i izraelskog društva općenito. No bilo je prekasno za to. Izraelsko društvo već je bilo uvelike amerikanizirano, a izraelska politika duboko povezana i ovisna o politici SAD-a. Kako je to slikovito opisao briljantni izraelski povjesničar Tom Segev, odavno je "Elvis bio u Jeruzalemu". Stari lijevi cionizam europskog podrijetla bio je mrtav ili makar na samrti, a zameci postcionizma pojavili su se već pedesetih godina s prvom robom iz američkih paketa pomoći koja se pojavila na crnom tržištu, nakon čega je uslijedila invazija američke kulture – filmova, glazbe, knjiga, časopisa – s kojom je i Jeruzalem došao, eto, i Elvis (Segev, 2003:61).⁴ Perezova vizija stoga nije imala izgleda

da bude prihvaćena u izraelskom društvu. Terminalna faza krize Laburističke stranke počela je s novim tisućljećem kad se u desetak godina na čelu stranke izredalo pet predsjednika. Prvo desetljeće novog tisućljeća upisano je crnim slovima u povijest izraelskih laburista. Na izborima 2003. prvi put u stranačkoj povijesti osvajaju manje od 20 posto mjesta u Knesetu, jednako loš rezultat potvrđuju i na izborima 2006. a 2009. dostižu političko dno s desetak posto mjesta u parlamentu (Hazan i Diskin, 2004; Goldberg, 2004; Lochery, 2007; Inbar, 2010). Bilo je očito da stranci treba korjenita ideološka, politička i personalna obnova. Mnogi su mislili da je ona došla u liku naočite novinark Šeli Jahimovič.

Što je donijela Šeli Jahimovič?

Kako je novoizabrana predsjednica odgovorila na duboku krizu stranke? Iz profila ličnosti, prikazana u okviru, očito je da su mišljenja o njoj vrlo podijeljena. No mnogo je važnije što su jako podijeljena i mišljenja o njezinoj politici. Jedni tvrde da je Jahimovič nanovo socijaldemokratizirala izraelske laburiste tako što je u žarište njihove ideologije i politike vratila ekonomska i socijalna pitanja: "Vjerujem u socijalnu demokraciju, što znači poštenu ekonomiju i pravedno društvo te pametnu ravnotežu između prosperitetnoga, konjunktturnoga, poduzet-

ničkog slobodnog tržišta i vlade koja je odgovorna za svoje građane i za to da državne resurse raspodjeljuje odgovorno i mudro".⁵ Učinila je to na užrb tradicionalnih vanjskopolitičkih, obrambenih i sigurnosnih pitanje čiju jezgru čini palestinsko pitanje. Višekratno je isticala da stalne rasprave i sukobi izraelske ljevice i desnice o palestinskom pitanju posve odvlače pozornost sa socijalnih pitanja koja zanimaju većinu Izraelaca. Na ruku su joj išli i masovni socijalni prosvjedi koji su zahvatili Izrael 2011. Poznati izraelski povjesničar Benny Morris te prosvjede nije smatrao "socijalnim incidentom" koji je izazvan nekom trenutnom mjerom ili jednom javnom politikom konzervativne vlade, nego izrazom sveobuhvatne društvene krize koja je od nastanka do danas bitno promijenila zemlju koja je postala "desnija, restriktivnija, mnogo neliberalnija i mnogo neegalitarnija" nego što je bila. Žal za starim, socijalno pravednijim i solidarnijim Izraelom iskazali su i mnogi drugi intelektualci (primjerice, Walzer, 2012). Masovni prosvjedi bili su usmjereni protiv neprogresivnog oporezivanja, niskih zarada, visokih troškova stanovanja, skupe robe, propadanja srednjeg sloja koji je činio okosnicu izraelskog društva i brzog širenja siromaštva te već petina Izraelaca živi ispod crte siromaštva. Posljedica je sve veće iseljavanje mladih i obrazovanih ljudi. Morris navodi podatak da se samo u Berlin iselilo više od 10.000 mladih Izraelaca sa svojim obiteljima te tvrdi da je to očekivano ako se zna da u Berlinu dječji vrtići košta 120, a u Tel Avivu od 700 do 1.000 dolara mjesečno. Mnogo se novca daje židovskim naseljenicima na Zapadnoj obali koji su većinom vjerski fundamentalisti i ultranacionalisti te ultraortodoksnim Židovima koji gotove i ne pridonose ekonomiji i uz to su oslobođeni služenja u vojsci (v. Weintraub, 2011:2). Time desne vlade kupuju političku potporu te nije čudo što se Likud održao na vlasti. Jahimović je stoga okupila tim od čak petstotinjak profesionalaca koji je bio zadužen da izradi izborni program Laburističke stranke koji

Jedni tvrde da je Jahimović nanovo socijaldemokratizirala izraelske laburiste tako što je u žarište njihove ideologije i politike vratila ekonomska i socijalna pitanja

se zasniva na pet stupova: (a) jačanje javnih sektora koji pružaju temeljne usluge građanima, što znači povećanje javnih izdataka za zdravstvo, obrazovanje, javni prijevoz, osobnu sigurnost, lokalne zajednice i dr.; (b) poštene plaće za zaposlene; (c) smanjenje troškova života; (d) pošteno tržišno natjecanje; (d) pošteno oporezivanje. Te bi mjere trebale pomoći oporavku srednjega i donjeg sloja izraelskog društva. I dok je novi socijalni program laburista mnogima prihvatljiv, kritičari prigovaraju Jahimović da je zapostavila palestinsko pitanje, a kad bi se oglasila o tome, njezina se stajališta nisu bitno razlikovala od izraelske desnice. Ljevičarski kritičari i intelektualci tvrde da u odnosu prema palestinskom pitanju zastupa jedva prikrivene nacionalističke i šovinističke stavove koji ne vodi računa o etič-

Profil ličnosti: Šeli Jahimović

Šeli Jahimović rođena je 1960. u Kfar Sabi u Izraelu. Roditelji su joj preživjeli holokaust u Poljskoj i preselili se u Izrael. Diplomirala je bihevioralne znanosti na Sveučilištu Ben Gurion u Beršebi. Još kao studentica počela se baviti novinarstvom, a nakon svršetka studija radila je kao novinarka na radiju, televiziji i u tiskanim medijima. Najviše se bavila rodnim i socijalnim pitanjima. Okušala se i kao novelistica odnosno književnica.

U studenome 2005. novinarstvo je zamijenila politikom. Pridružila se Laburističkoj stranci i, nakon uspjeha na stranačkim predizborima, dospjela na listu te stranke na izborima za Kneset 2006. Postala je zastupnica u izraelskom parlamentu 2006. i ponovno 2009. Nakon što je Barak odstupio s mjesta predsjednika stranke, Jahimović je najavila da će se kandidirati za to mjesto. Na stranačkim izborima 2011. pobijedila je bivšeg predsjednika stranke Amira Pereca. Postala je druga žena na čelu Laburističke stranke nakon Golde Meir.

kim problemima što ih izazivaju izrabljivanje palestinskih radnika u Izraelu, nezaposlenost i bijeda na okupiranim područjima Zapadne obale, "logorsko društvo" u Pojasu Gaze i sudbina brojnih nežidovskih imigranata. Drugim riječima, zanima je socijalna pravda samo za Židove. Prigovara joj se da ignorira okupaciju i da nijedan vođa laburista u povijesti nije pokazivao tako malo interesa za palestinsko pitanje. "S takvom ljevicom ne treba nam desnica" (Levy, 2011a:2).

Mišljenja su o njoj vrlo podijeljena. Ari Shavit (2012:1) je s centrističke lijeve pozicije napisao da nije "čistunka, nije sućutna ili tolerantna. Ona je samouvjerena, kritična i ratoborna. Ona je osamljeni vuk, arogantna i ambiciozna. No Šeli Jahimović je žena za ovaj trenutak Izraela. Ona je jedna i jedina nada suvremene politike". Gideon Levy (2011a:2) je s radikalnije lijeve pozicije tu "princezu izraelske socijaldemokracije" nazvao "fejkšom", predstavnicom *fake left*, koja se prevorila u političku "zvijezdu šovinista i naseljenika" na Zapadnoj obali.

Parlamentarni izbori u siječnju 2013. pokazali su da je Jahimović uspjela zaustaviti imploziju Laburističke stranke te povećati njezin udio u glasovima i mandatima za dvadesetak posto u odnosu prema izborima 2009. Mnogi su očekivali bolji izborni rezultat, kao što su dugo pretkazivala i ispitivanja javnog mnijenja. No volatilnost izraelskoga biračkog tijela vrlo je visoka, a izraelski stranački sustav nezamislivo je nestabilan prema zapadnoeuropskim standardima. Dostatno je navesti nekoliko dokaza za to. Na izborima 2009. pobijedila je Kadima (Naprijed) – stranka koju je osnovao Ariel Šaron samo tri mjeseca prije izbora 2006. i koja je odmah pobijedila na tim izborima – da bi na ovogodišnjim izborima jedva prešla dvo-postotni izborni prag. Tijekom nepunoga četverogodišnjeg legislaturnog mandata Kadima je izgubila gotovo sve prijašnje birače te s 28 spala na dva mjesta u Knesetu. Bivša čelnica Kadime Cipi Livni, koja je napustila stranku nakon što je izgubila predsjedničku utrku u njoj, osnovala je nekoliko mjeseci prije posljednjih izbora novu stranku Pokret koja je dobila pet posto glasova i mandata. Još je dramatičniji primjer Stranka budućnosti (Ješ Atid) koju je u siječnju 2012, dakle godinu dana prije izbora, osnovao bivši televizijski novinar Jair Lapid i koja je na izborima postala druga jakosna snaga s oko

14 posto glasova birača i 16 posto mandata. I Pokret i Stranka budućnosti programski su prilično bliski laburistima – sve se tri stranke smještaju na lijevi centar – i zacijelo su preotele dio birača Laburističkoj stranci. No povijest Izrael pokazala je da su upravo nove stranke lijevog centra – točnije bi bilo kazati, stranke koje su nešto bliže lijevome nego desnom centru – koje bi iznenada zabljesnule na nekim izborima bile kratka vijeka. Prvi je primjer Demokratski pokret za promjenu, koji je osnovan nepunu godinu prije kritičnih izbora 1997. na kojima je postao treća jakosna snaga s 12 posto glasova većinom bivših laburističkih birača, čime je pripomogao prvome izborom porazu laburista u povijesti Izraela, da bi se do sljedećih izbora potpuno raspao. Druga je Kadima, jedina stranka koja je, uz Likud i Laburističku stranku, pobjeđivala na izborima, i to dva puta uzastopce, da bi se sada primaknula potpunome političkom nestanku. No nije to prevelika utjeha za laburiste Šeli Jahimovič. I stranci i njoj upravo je sada veći izborni uspjeh od onoga koji su ostvarili bio nasušna potreba.

Bilješke

- 1 Velike političke ideale mali političari nerijetko žrtvuju "svakodnevnim sitnicama", kao što je korumpiranost. O mukama Liebermana – ali i drugih izraelskih političara, poput Ariela Šarona, Benjamina Netanjuhua i Ehuda Olmertu – sa sumnjama i optužbama za korupciju i procesima što su ih one pokrenule v. Sharkansky (2010).
- 2 Euforični dužnosnici Laburističke stranke tvrdili su da je potpisivanje Deklaracije o načelima 1993. poslalo Likud u dvadesetpetogodišnju opoziciju i da će Likudova politika Velikog Izraela doživjeti sudbinu komunizma i aparthejda (Wurmser, 1995:1). Nisu, dakako, imali pravo. No valja kazati da nisu svi laburistički političari podupirali politiku "zemlja za mir": dok su premijeri Levi Eškol (1968-1969) i Jicak Rabin (1974-1977, 1992-1995) vjerovali da se Izrael treba povući s područja okupiranih u ratu 1967. kako bi Palestinci uzvratili mirom, Golda Meir (1969-1974) nije dijelila njihovo gledište (Goldstein, 2011).
- 3 Šimonu Perezu bio je to drugi mandat na čelu Laburističke stranke, jer je već bio predsjednik od 1977. do 1992. Nije teško zaključiti kako je u oba slučaja na čelu laburista zamijenio svoga vječnog unutarstranačkog suparnika, a mnogo tvrde i pravog protivnika, Jicaka Rabina.
- 4 "Postcionistički izazov značio je traganje za putovima koji bi omogućili zajednički život svih Izraelaca uz uvažavanje dvaju velikih utjecaja na zemlju – Amerike i židovstva... Riječ je ponajprije o pitanju kako Izrael može istodobno biti židovska i demokratska država" (Segev, 2003:151).
- 5 Jerusalem Post na: <http://www.jpost.com/DiplomacyAndPolitics/Article.aspx?id=294506> (pristupljeno 4. prosinca 2012).

Literatura

Arian, A., Shamir, M. (ur.). (2008). *The Elections in Israel 2006*. New Brunswick i London: Transaction Publ.
Goldberg, G. (2004). The Electoral Collapse of Israeli Doves. *Israel*

Affairs. (10) 4:36-55.
Goldstein, Y. (2011). Israel's prime ministers and the Arabs: Levi Eshkol, Golda Meir and Yitzhak Rabin. *Israel Affairs*. (17) 2:177-193.
Hazan, R. Y., Diskin, A. (2004). The parliamentary elections in Israel, January 2003. *Electoral Studies*. (23) 2:353-360.
Inbar, E. (2010). The decline of the Labour Party. *Israel Affairs*. (16) 1:69-81.
Kasapović, M. (2010). *Politički sustav i politika Izraela*. Zagreb: Politička kultura.
Levinson, Ch. (2011). Barak Quits Israel's Labor Party. *The Wall Street Journal*, 18. siječnja 2011. <http://online.wsj.com/article/...>
Levy, D. (2011). A requiem for Israel's Labor Party. http://middleast.foreignpolicy.com/posts/2011/01/17/a_requiem_for_israel's_labor_party
Levy, G. (2011a). Labor's Shelly Yachimovich represents the fake left. *Haaretz*, 21. kolovoza 2011. <http://www.haaretz.com/print-edition/opinion/labor-s-shelly-yachimovich-represents-th...> (pristupljeno 22. veljače 2012).
Lim, K. (2009). Neither Left nor Right but Backwards: The Failure of Centrist Parties in Israel and their Relationship to the Multiparty System. *Israel Affairs*. (15) 1:28-51.
Lochery, N. (2007). No Longer Dominant, Playing for Second: The Israeli Labour Party in the 2006 Election. *Israel Affairs*. (13) 2:305-324.
Marsh, T. (2011). Ehud Barak Quits Labor, Netanyahu-Lieberman Hardliners Win. <http://www.taylormarsh.com/2011/01/17/ehud-barak-quits-labor...>
Peres, Sh. (1993). *The Modern Middle East*. New York: Henry Holt & Co.
Ries, M. (2001). Israel. U: Nohlen, D., Grotz, F., Hartmann, Ch. (ur.). *Elections in Asia and the Pacific*. Oxford: Oxford University Press, sv. I, str. 109-140.
Segev, T. (2003). *Elvis in Jerusalem. Die moderne israelische Gesellschaft*. Berlin: Siedler.
Sharkansky, I. (2010). Corruption again, and again not decisive. *Israel Affairs*. (16) 1:165-178.
Shavit, A. (2012). Only Shelly Yachimovich can revitalize the Labour Party. *Haaretz*, 22. veljače 2012. <http://www.haaretz.com/print-edition/only-shelly-yachimovich-can-revitalize-zet...> (pristupljeno 22. veljače 2012).
Verter Y. (2011). Is Ehud Barak's political career finally over? *Haaretz*, 21. siječnja 2011. (dostupno na: <http://www.haaretz.com/news/national/is-ehud-barak-s-political-career...>)
Vick, K. (2011). How Ehud Barak Killed Israel's Labor Party. http://news.yahoo.com/s/time/201101120/wl_time/o8599204324900
Walzer, M. (2012). Zašto su prosvjedi u Izraelu razlog za nadu? *Političke analize*. 10:22-23.
Weintraub, J. (2011). Benny Morris on Israel's comprehensive crisis. <http://jeffweintraub.blogspot.com/2011/09/benny-morris-on-israels-comprehensive.html> (pristupljeno 10. veljače 2012).
Wurmser, D. (1995). Israel's Collapsing Labor Party. *The Middle East Quarterly*. <http://www.meforum.org/262/israels-collapsing-labor-party> ■